

Elektronik Bankacılıkta Yeni Bir Model: Pospara ve Muhasebe Uygulamaları

A New Model In Electronic Banking: Cashback and Its Accounting Records

İdris VARICI*

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ÖZ

Gelişen teknoloji her dönemde farklı şekilde muhasebe bilimini de etkilemiştir. Özellikle yeni teknolojilerle bilgi işleme süreci farklılaşmıştır. Bunun yanında teknoloji ile ortaya çıkan yeni ticaret anlayışları muhasebe ve muhasebenin kayıt düzenini de etkilemektedir. POS Para sistemi de yeni teknolojinin bir parçasıdır.

POS Para işlemi, banka kartı (debit card) ile alışveriş yapan müşterilerin diledikleri takdirde ATM aramadan POS cihazından para çekebilmeleridir. POS Para logosu bulunan alışveriş yerlerinde (marketlerde) tüketiciler, banka kartı ile en az 10 TL alışveriş yapma şartıyla, 10 ile 100 TL arasında nakit çekebilme imkânına kavuşmaktadırlar. Mali nitelikte bir işlemin oluşmasına sebep olan bu olgu, muhasebe açısından tarafların kayıt sorumluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı; POS Para işleminin muhatabı olan, POS cihazının ait olduğu banka, banka kartının ait olduğu banka ve POS Para işleminin gerçekleştiği marketlerin kayıtlarını göstermektir.

Anahtar Kelimeler: POS Para, Banka Kartı, Muhasebe Kayıtları

ABSTRACT

Advancing technology has deeply influenced the scientific discipline of accounting in various ways. Data processing technology has particularly become distinct. Besides, the recent changes in commercial perception of both producers and consumers have certainly affected the accounting system and its recording. Cashback system is also an integral part of newly advancing technology.

Cashback operation means that when the customers go shopping, they can withdraw money through the POS devices whenever they want without looking for ATM machines. In the stores (markets) and shopping centers having POS Logo, the consumers can find the opportunity of withdrawing cash between 10 and 100 TL, provided that they make purchase in the amount of at least 10 TL with their bank cards(debit cards). This fact leads to the formation of a financial transaction that shapes the occurrence of the recording liability of the parties with regard to the discipline of accounting. This study, therefore, aims to display the records of the parties in the transaction process such as the bank owning the POS device, the bank owning the bank card and the stores where Cashback operation takes place.

Key Words: Cashback, Debit Card, Accounting Records

Makalenin geliş tarihi: 13.01.2015– Kabul tarihi: 20.01.2015

*İletişim kurulacak yazar:

Yrd. Doç. Dr. İdris VARICI, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye.

E-posta: idris.varici@omu.edu.tr

1. GİRİŞ

Sürekli gelişen teknoloji, bankacılık ve ticaret alanındaki değişikliklere paralel olarak, muhasebe mesleğini/bilgisini de etkilemektedir. Bankacılık ve finansal sektörün teknoloji ile muhasebeyi etkilemesi, gerek sistem bazında gerekse kayıtlarda oluşmaktadır. Çünkü ilk defa uygulaması olan bir işleme ait kayıtlarda farklılıkların oluşması kaçınılmazdır. Bu çalışmada, uygulaması yaygın olmayan POS Para işlemlerine ait bilgiler verilmekte ve bu işlemlere ait kayıtlar taraflar açısından tartışılmaktadır.

Özellikle yıllardır Dünya'nın birçok yerinde "plastik para" olarak ifade edilen ve sıklıkla kullanılan kartlar ülkemizde yaygınlaşmıştır. Kredi kartı kullanımı yoğun bir şekilde artmışken nakit sıkıntısı çekmeyen fakat yanında nakit gezdirmek istemeyen müşterilerin sıklıkla kullandığı debit kart uygulaması da gittikçe artmaktadır (Özkan ve Özen, 2011:127). Son yıllarda kredi kartına göre bazı ülkelerde daha da fazla yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin 2009 yılında yapılan bir araştırmaya göre Avustralya'da debit kartın kredi kartına göre alışverişlerde üç kat daha fazla kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Yeni Zellenda ve İngiltere'de de debit kart kullanım oranı çok yüksektir (Worthington, 2009:400). Hatta kredi kartına göre maliyetinin daha yüksek olması ve kullanım alanının an itibariyle sınırlı olmasına rağmen, tüketim harcamalarında debit kartının kullanımı gittikçe artmaktadır. Bunun en büyük nedeni, tüketimin sınırlandırılması isteğidir (Fusaro, 2013: 1986). Bu nedenle, kullanım alanı hayli yüksek olan ve muhtemeldir kidadaha da yükselecek olan bu kartlarla yapılabilecek işlemlerin de niteliği ve niceliği artacaktır.

Teknolojideki bu gelişmelere paralel olarak elektronik bankacılık kavramı ortaya çıkmış ve bu bankacılık sisteminin ürünleri hizmet sunmaya başlamıştır. Elektronik bankacılık sistemi ve ortaya çıkan yeni ürünlerin kullanımı ile birlikte, ortaya çıkan mali nitelikteki olayların, muhasebe disiplini açısından nasıl kayıt edilebileceği tartışılmaktadır. Fakat kullanımının yoğun olması nedeniyle, kredi kartı uygulamaları gibi bazı konularda muhasebe kayıtları açısından tartışma yoğun bir şekilde yapıp ortaya ürünler sunulmuşken, debit kart yoluyla meydana gelen POS Para uygulamasının kayıtlarının tartışıldığı akademik bir ürüne rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu makalede, elektronik bankacılık ürünleri içerisinde yer alan, debit kart vasıtasıyla gerçekleşen, POS Para işleminin taraflar açısından muhasebe kayıtları ele alınmıştır.

2. ELEKTRONİK BANKACILIK

Elektronik bankacılık, Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından "elektronik kanallar vasıtasıyla bankacılık ürünlerinin ve hizmetlerinin sağlanması" şeklinde tanımlanmaktadır (Basel Committee on Banking Supervision, 1998:3). Bu uygulama, bankacılık bilgi teknolojileri altyapısına dayalı geleneksel banka müşterilerinin ürünleri ile tam otomatik bir hizmet alma metodudur. Elektronik bankacılık hizmetleri ile müşterilerin hesaplarına ulaşma, farklı hesaplar arası para transferi ve e-kanallar vasıtasıyla ödeme yapma imkanı sunulmaktadır (Daniela, Simona ve Dragoş, 2010:672).

Elektronik bankacılık, bilgi teknolojilerine dayalı bütün işlemleri kapsarken, dağıtım kanalları bankacılık ürünlerinin bilgi teknolojileri vasıtasıyla müşterilere sunumudur. Bu kanallar kurumsal ve bireysel olarak ikiye ayrılmaktadır (Işkın, 2012:49).

3. ELEKTRONİK BANKACILIK KANALLARI

Önceleri çok az sayıda kurumsal müşterilere hizmet veren bankacılık sektörü, günümüzde özellikle orta gelir düzeyindeki potansiyel müşterileri de portföyüne katabilmek için, arayışlarını

sürdürmektedir. Bu arayış sonucunda bankalar müşterilerinin yararlanması amacıyla çeşitli ürünler sunmuşlardır. Bu ürünler için kullanılan bireysel kanallar[†] aşağıdadır.

3.1 Elektronik Bankacılıkta Bireysel Dağıtım Kanalları

Bu kanallar hem bankalara hem de bu kanalları kullananlara birçok avantaj sağladığından gittikçe daha da artan oranda tercih edilen unsur haline gelmiştir. Kurumsal anlamda maliyet ve rekabet avantajı sağlayabilecek bu kanallar, müşteri açısından kolay işlemin gerçekleştirilmesi anlamında önemlidir.

3.1.1 ATM (Otomatik Vezne Makinaları)

Genellikle bankaların hemen yanında, alışveriş merkezlerinde ve müşterilerin çok sık uğrayabileceği yerlerde bulunan otomatik vezne makinaları, bankacılık hizmetlerinin şube dışına taşınmasının ilk ayağı olmuştur. Bu makinalar, para çekmeye veya yatırmaya yardımcı olmaktadır. İlk kullanımı İş Bankası tarafından 1982 yılında olmuştur. Paranın kullanımı varolduğu sürece, bu makinaların kullanımının da devam edeceği beklenmektedir (Mermod, 2011:73).

3.1.2 Ev ve Ofis Bankacılığı

Müşteri bankaya uğramadan kendi kişisel bilgisayarından bir modem aygıtı ve telefon hatları yardımıyla bankanın ana bilgisayarına bağlanmaktadır. Bu sayede müşteri bankanın sunduğu bütün hizmetlerden anında yararlanabilmektedir. Böyle bir uygulama, bankacılık kanalı maliyetlerini de düşürmektedir. Çünkü, birçok personelin yapması gereken işlemler, bilgisayar başında otomatik olarak yapılabilmektedir.

Öte yandan ev ve ofis bankacılığı sayesinde; müşterilerin yapmış oldukları işlemlerin gözden geçirilmesi, bankaların hesabına para transferi, müşterilerin hesabından bankaya yapılan düzenli ödemelerin sıralanabilmesi, çek ve hesap özeti görebilme, kredi limitleri, bankalara mesaj gönderme, bankaların sunmuş olduğu diğer bütün hizmetleri ekrandan bizzat görerek seçebilme olanakları mümkündür. Bütün bunlar, teknolojinin bireylere ve kurumlara sunduğu yeni fırsatlar sayesinde (Işın, 2006:112).

3.1.3 Telefon Bankacılığı ve Çağrı Merkezleri

Telefon bankacılığı müşterilerin bankaya gelmeden işlemlerini telefon üzerinden sağlamasına imkan tanıyan bir sistemdir. Bu sistemde müşteri, kendisine verilen ve sadece kendisinin bildiği bir şifre ile kendi hesap bilgilerine ulaşmakta ve telefon tuşları kullanarak, istediği işlemleri sesli talimatlar yardımıyla yerine getirebilmektedir. Bu sistem, bankalara zaman ve personel açısından, müşterilere de işlemlerin kolay ve yerinde yapılmasına olanak sağlamaktadır(<http://www.ekodialog.com>).

Çağrı merkezleri ise, telefonun karşı tarafında bir operatörün yardımıyla müşteriye 24 saat hizmet verilmesine yönelik bir dağıtım kanalıdır. Çağrı merkezleri ile müşterilere ulaşım kolay olmaktadır. Daha az maliyetle hizmetlerin yerine getirilmeye çalışıldığı bu sistemde, para çekme dışında şubelerde yapılabilen bütün işlemler yapılabilmektedir (Mermod, 2011:41).

[†] Kurumsal kanallar bu araştırmanın konusu dışındadır.

3.1.4 İnternet Bankacılığı

Teknoloji ile birlikte bankalar, mevcut müşteri portföyünü çeşitlendirmek amacıyla potansiyel müşterilerin dikkatini çekmek için internet bankacılığı hizmeti sunmaktadırlar. Müşteriler bankacılık işlemlerini internet aracılığıyla yapabilmektedirler. Teknolojinin gelişmesi ile önce ATM, sonra telefon bankacılığı ve günümüzde internet bankacılığı hergeçen gün artmaktadır (Gülmez ve Kitapçı, 2006:84).

İnternet bankacılığı, hem müşteriye hem de bankaya sağladığı faydalar nedeniyle, self-servis anlayışının teknolojiye uyarlanması vasıtasıyla hizmetlerin yürütülmesidir. Bu anlamda müşterilere internet bankacılığı ile hesap bakiyesi görme ve hesap hareketlerini takip etme, fatura ödeme, hesaplararası fon transferi yapma, kredi kartı ödemeleri, kredi kartı talepleri, vergi ödemeleri, trafik ve vergi cezaları ödemeleri, döviz alım-satımı, kurların takibi, yatırım hesabı işlemleri, talimat verme gibi şubeden yapılabilecek birçok işlemi heran heryerde yapabilme imkanı sunulmaktadır (Yıldırım,2011:130).

3.1.5 Mobil Bankacılık

Mobil bankacılık akıllı telefonlar ve tabletler için geliştirilmiş bir uygulamadır. İnternet bankacılığı kullanan bütün bireysel müşteriler, mobil bankacılık uygulamalarını telefon veya tabletlerine yükleyerek kullanabilmektedirler. İnternet bankacılığının uygun gördüğü bütün işlemler, mobil bankacılık sayesinde yapılabilmektedir.

Mobil bankacılık kullanımı hergeçen gün artmaktadır. Çünkü, müşteriler hızlı ve pratik çözüm yolları ile işlemlerini gerçekleştirmek istemektedirler. Bankalar da bu potansiyeli tahmin ettiklerinden, mobil dünyaya yaptıkları yatırımlara devam etmekte ve mobil tabanlı fonksiyonların artması beklenmektedir. 2017 yılına gelindiğinde, dünyadaki bütün abonelerin %15'inin bankacılık işlemlerini mobil cihazlarından yapması beklenmektedir (www.trendmicro.com).

3.1.6 Kabin Bankacılığı

Kabin bankacılığı, daha çok banka lokallerinin bir köşesinde, alışveriş merkezlerinde ve benzeri ortamlarda sunulmaktadır. Müşterilerin internete girerek sadece bankacılık hizmetlerinin yapıldığı bilgisayarlar ve ATM kompozisyonundan oluşmaktadır. Bankalar bir bağlantı noktası olarak müşterilerine, hizmet ürünlerine ve bilgilere hızla ulaşmasını sağlamaktadırlar. Bu yolla personelden de tasarruf sağlanmaktadır (www.slideshare.net).

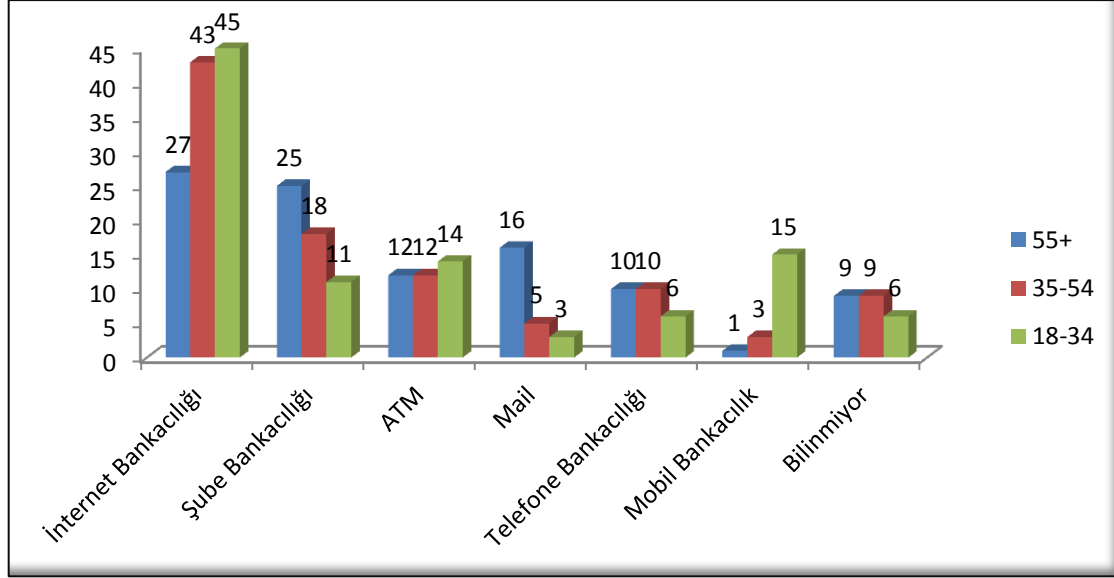
Kabin bankacılığı ile alternatif bankacılık işlemleri hızla gerçekleştirilebilmektedir. Hesap bakiyeleri incelenip ekstre ve dekont alınabilir, para transferi ve ödemeler yapılabilir, kredi kartı, döviz, yatırım, hisse senedi işlemleri yapılabilir ve hesap açma gibi işlemler de gerçekleştirilebilmektedir. Görünüş olarak ATM'ye benzer fakat nakit para çekilememektedir. Bu nedenle, müşterilerin pek ilgisini çekmeyen bu uygulama belki ATM ile Kabin Bankacılığının birleşmesi ile ilgi çekilebilir hale getirilebilir (Mermod, 2011:47).

3.1.7 Satış Noktasında Elektronik Fon Transferi (EFTPOS)

Çok yaygın olarak kullanılan POS terminalleri vasıtasıyla işlem yapma, kredi kartlarının kullanım alanının genişlemesi ile doğru orantılı olarak gelişmiştir. Bu terminaller sayesinde, mal ve hizmet edinme bedelleri nakit kullanmaksızın plastik kartlar vasıtasıyla elektronik yollarla ödenebilmektedir. Bu işlem için üye işyerinin telefon hatlarıyla iletişime açık elektronik terminale

ve bu terminal için müşteri şifresi girilmesine yarayan bir klavyeye, müşteri açısından bir veri taşıyıcısı ile donatılmış bir plastik karta ve bu karta ait bir şifreye ihtiyaç vardır (Mermod, 2011:58). Bu kartlar elektronik bankacılığın ürünlerini oluşturan, en yaygın kullanım alanı itibariyle, kredi kartları ve banka kartlarıdır.

Amerikan Bankacılar Derneği tarafından 2012 yılında yapılan araştırmaya göre, tercih edilen bankacılık hizmet kanalları (banka açısından dağıtım kanalları) yaşlar itibariyle aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir.

Şekil 1: 2012 Yılında Yaş Grupları İtibariyle Kullanılan Banka Hizmet Kanalları
(Kaynak: www.aba.com)

Amerikan Bankacılar Derneği'nin yaptığı araştırma, genç yaşlardaki bireylerin daha fazla teknoloji ağırlıklı banka hizmetlerine yöneldiklerini göstermektedir. Örneğin, 18-34 yaş arası grup diğer yaş kategorilerine göre daha fazla mobil bankacılığı ve internet bankacılığını tercih etmişlerdir. Bankalar, bu araştırmalara göre, hizmet pazarlamasını yaş gruplarını da dikkate alarak yaygınlaştırmakta ve gittikçe daha çok teknoloji ağırlıklı yatırımlara ağırlık vermektedirler. Bu nedenle, yeni hizmet anlayışları ve yöntemleri teknoloji ile birlikte ortaya çıkmaktadır. POS Para hizmeti de bunlardan bir tanesidir.

3.2 Elektronik Bankacılıkta Bireysel Ürünler

Türkiye'de bankalar bireysel bankacılık hizmetleri için tüketiciye birçok imkan sunmaktadırlar. Özellikle yaygın kitleye ulaşmaya çalışan bu bankacılık uygulaması Türkiye'de oldukça yoğundur. Bu anlamda daha çok teknoloji yoğun ürünler kullanılarak, bankalar amaçlarına ulaşabilmektedirler. Bankalar, teknolojiyi takip ederek, müşterilerine daha geniş yelpazeye yayılmış ürünler sunabilmektedirler. Bu ürünlerin başlıcaları, bireysel ürünler anlamında, **kredi kartları ve banka kartlarıdır.**

3.2.1 Kredi Kartları

Kredi kartı, hamilinin banka nezdinde açılmış bir hesabı veya parası bulunmaksızın, kart hamili ile banka arasında yapılan sözleşme ile belirlenen zaman dilimi içinde ve limit dahilinde kart hamilinin yapacağı alışverişlerin banka tarafından karşılanmasını sağlayan ödeme aracı niteliğindedir (Yanık ve Özdemir, 2005; 183).

1968 yılında Diners Club ve American Express kartları ile birlikte kredi kartı kullanımına başlanmıştır. MasterCard ve Visa kartların ülkemize girmesiyle, kredi kartı kullanımları da artmıştır (Yereli ve Koç, 2013:296). Kredi kartı, ödeme aracı ve fon transferi açısından önemlidir. Bu anlamda, üzerinde fazla nakit bulunmayan bir bireyin, istediği yüksek meblağlardaki ürünleri satınabilme imkanı doğarken, mal ve hizmeti satan işletme açısından da daha yüksek meblağlarda satışa, anında müsaade edilebilmektedir. Ayın zamanda uluslararası düzeyde alışveriş imkanı ve nakit çekebilme imkanı açısından kart hamillerine fon imkanı sağlanmaktadır (Çavuş, 2006:175).

Öte yandan, özellikle kredi kartlarının uygulama alanının genişlemesi ve bankaların müşterilerine sunduğu hizmetlerin çeşitlendirilmesi amacıyla, kredi kartının farklı kullanımlarından doğan muhasebe uygulamalarında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Çünkü, kredi kartında özellikle bonus uygulamaları, puan, ikramiye ve prim gibi uygulamalar, yeni sayılabilecek mali nitelikteki işlemlerdir. Her yeni mali nitelikteki işlemler, kayıtlarda, tekdüzen muhasebe sisteminin ve muhasebe ilkelerinin çizdiği çerçevede doğrultusunda, yorum farklılıkları ile yeni kayıtlar ortaya çıkmaktadır.

3.2.2 Borçlandırma Kartları

Günümüzde, kredi kartları, borçlandırma kartlarının işlevini de yerine getirmektedir. Bu nedenle, kullanım alanı olmayan borçlandırma kartları, bir alacaklı cari hesap üzerinde çalışmaktadır. Borçlandırma kartı, bir kredi kartı niteliğinde olduğundan, harcama yapıldığında kart limitleri dikkate alınarak hesap bakiyesinin müsait olmasına bakılmaz. Borçlandırma kartının kredi kartından farkı, kart hamili borcunu taksitlendirememekte fakat kredi kartında olduğu gibi, harcama tarihi ile borç ödeme tarihi arasındaki süre kadar faizsiz kredi imkanına sahip olmaktadır (Bakkal ve Aksüt, 2011:36)

3.2.3 Banka Kartları

DebitKart olarak da bilinen **banka kartları**, banka hesabında nakit bulunan veya kredili hesabı bulunan müşterilerin bu nakitten veya kredili tutardan kullanılarak yaptıkları mal veya hizmet alım işlemleri için geçerlidir. Özellikle nakit taşımayı azaltmak ve dolayısıyla para çalınması veya kaybının önüne geçmek amacıyla daha güvenli olan banka kartlarının kullanımı önemlidir. Amerika'da nakitin çok az kullanıldığı, çok düşük fiyattaki alışverişlerde bile Debit Kart'ın kullanıldığı bilinmektedir. Bu alışkanlık bir kültürün oluşmasına da neden olmaktadır. Kart kullanmak istemeyen kişiler bile, bu alışkanlığa yönelmek durumunda kalmaktadırlar.

Kredi kartının kullanımı banka kartına göre daha yaygındır. Çünkü, kredi kartıyla belli bir tutara kadar ödeme yapmaksızın alışveriş yapılma imkanı mevcutken, banka kartıyla kredili işlem yapma imkanı mevcut değildir (Bakkal ve Aksüt,2011:35). Bu nedenle kredi kartıyla alışveriş yapma ülkemizde daha yaygındır. Bu durum, aslında kişileri daha fazla harcamaya yöneltmektedir. Bunun farkına varan müşteriler debit karta yönelmektedirler. Birçok ülkede bu şekilde debit kart kullanımına başlanmıştır.

Banka kartları ile kredi kartları, kullanım biçimi açısından birbirinden farklıdır. Daha çok banka şubelerine uğramadan para çekmek için kullanılmaktadır. Banka kartları ile para çekme, para yatırma, fatura ödemeleri, havale gönderme gibi çeşitli bankacılık hizmetleri verilmektedir. Bu

kartlar ayrıca alışveriş işlemlerinde de kullanılmaktadır. Bu kartla yapılan harcamalar, direkt bankadaki hesaptan düşmektedir. Bunun yanında belli başlı mağazalardan belirli bankaların banka kartları ile en az 10 TL alışveriş karşılığında 100 TL'ye kadar nakit para alabilme imkanı tanınmaktadır.

4. BANKA KARTIYLA YAPILABİLECEK İŞLEMLER

4.1 İnternet Üzerinden Alışveriş

İnternet üzerinden alışveriş e-ticaretin firmadan tüketiciye gerçekleştirilen boyutudur. Tüketiciler internet üzerinden mal ve hizmetlere ait bütün bilgilere ulaşabildiğinden kredi kartı ya da banka kartı ile alışverişini internet üzerinden yapmayı tercih eder hale gelmişlerdir (Armağan ve Turan, 2014:2). Ancak, kredi kartı ile yoğun bir şekilde gerçekleştirilebilen internet üzerinden alışveriş imkanı, banka kartı ile de mümkün hale gelmiştir.

Kredi kartı ile alışverişin yoğun olup banka kartı ile yeni olmasının birtakım haklı nedenleri vardır. Çünkü, bu kartların güvenlikleri önem taşımaktadır. Aynı zamanda banka kartları bir hesaba bağlı olan ve herkes tarafından rahatlıkla alınabilecek kartlardır. Her birey, bankada hesap açtığı sürece banka kartlarına sahip olabilmektedir. Dolayısıyla, bankada olan yüklü meblağlara banka kartları ile ulaşılabilir. Alışveriş anında da bankadaki bulunan meblağ karşılığı alışveriş yapılabilir. Yani, banka kartı ile alışveriş yapılabilmesi için, banka kartının bağlı olduğu hesapta işlem tutarı kadar kullanılabilir bakiye olmalıdır.

Banka kartı ile internet üzerinden alışverişin gerçekleşmesi, için güvenlik sorgulaması mevcuttur. Banka kartına ait numara alışveriş için yazıldıktan sonra, ilgili bankada kayıtlı olan telefon numarasına şifre gönderilmektedir. Bu sayede farklı kişilerin kullanımının önüne geçilmektedir. Bunun için gerekli olan, ilgili telefon numarasının ilgili bankada kayıtlı bulunmasıdır. Kart numarası başkası tarafından bilinse de cep telefonuna gelen şifre bilinmediği sürece, bu işlem gerçekleşmemektedir. Uluslararası güvenlik sistemi olarak bilinen, 3D secure olarak adlandırılan, bu sistem ile banka kartlarıyla yapılan güvenli alışverişin önü açılmış olup, kredi kartı ile alışverişe alternatif sunulmuş olmaktadır.

4.2 Temassız İşlem

Banka kartının okutulması suretiyle, şifre girmeden yapılan işlemlere temassız işlem denir. Temassız işlemlerin limiti düşüktür. Bu işlem için de yine temassız kartınızın bağlı olduğu hesapta bakiyenizin bulunması gerekmektedir. Ya da eğer kredili limitiniz varsa, ilgili hesapta bakiyeniz olmasa da kredili limitten kullanılarak alışveriş yapılabilir. Yapılan alışveriş limiti bankadan bankaya değişmekle birlikte, tek seferde yapılacak alışveriş miktarının limiti düşük olmak zorundadır. Örneğin, tek seferde 50 TL alışveriş yapmak şartıyla günlük 150 TL'ye kadar alışveriş yapma limiti olabilir. Yine, temassız işlem yapma niteliği olan banka kartlarıyla, internet üzerinden 3D secure sistem vasıtasıyla alışveriş yapılabilir.

50 TL ve altındaki alışverişlerde şifre gerektirmeyen temassız işlem, bunun üzerindeki alışverişlerde şifre gerektirmektedir. Temassız Visa ve Mastercard okuyucu olan tüm noktalarda kartınızı 10 cm kadar yaklaştırınca 1 saniye içinde okuyarak hızlı işlem yapma imkanı sağlanmaktadır. Ödeme karta bağlı çip vasıtasıyla gerçekleşmekte olup, bu çip kopyalamaya karşı en üstün şifreleme yöntemiyle korunmaktadır (www.bkm.com.tr).

4.3 Pos Para İşlemleri ve Taraflar

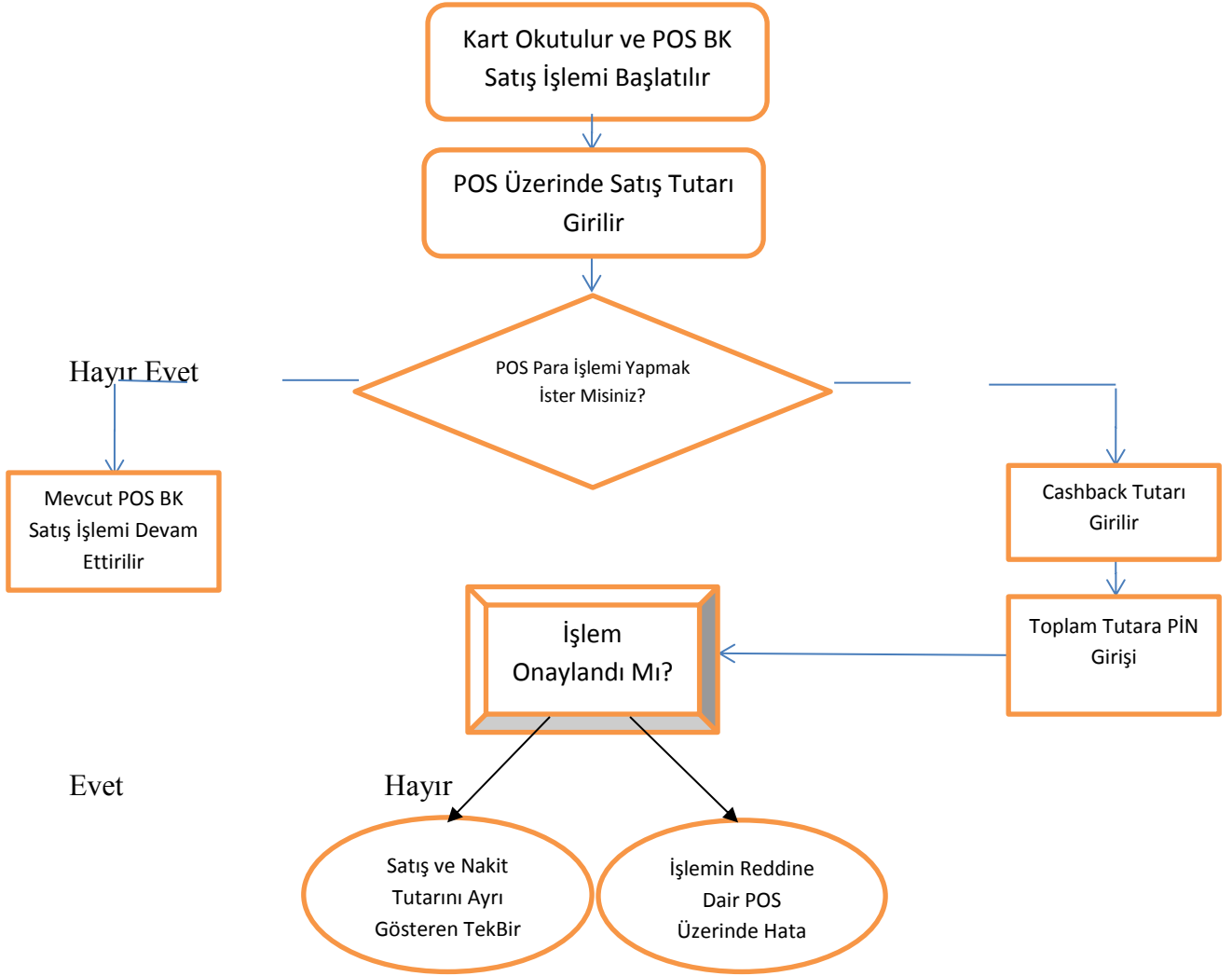
POS para işyerlerinde bulunan POS cihazlarından en az 10 TL alışveriş karşılığında nakit çekebilme imkanı sunan bir uygulamadır. Bunun için en az 10 TL alışveriş yapma şartı aranmaktadır. Diğer bir kısıt ise, çekilebilecek para miktarının en fazla 100 TL'ye kadar olmasıdır (BKM, www.bkm.com.tr). Bu nedenle, bu işlemde yararlanacak müşteri kesimi, kurumsal müşteriler değil, bireysel müşteriler olacaktır.

POS para sayesinde müşteriler nakit para ihtiyacının bir kısmını Bankamatik aramadan karşılayabilmektedirler. Çok yaygın olmayan bu uygulama, belli başlı anlaşmalı mağazalarda alışveriş sonrası uygulanabilmektedir. Bu mağazalar arasında; Carrefour-SA, CarrefourSA Express, Kiler, D&R, Real, DiaSA ve ŞOK yer almaktadır (BKM, www.bkm.com.tr).

Alışveriş yapılan tutar ile nakit çekilen tutar anında bankadaki hesabınızdan düşer. Nakit çekilen tutar, aynı zamanda günlük nakit çekme limitinden de düşer (www.visa.com.tr). Bilindiği gibi, bankadan bankaya değişmekle birlikte bankaların ATM'lerinden çekilebilecek belli nakit limitleri bulunmaktadır. Bu limitler, çekilen POS para ile birlikte kendiliğinden düşmektedir. Bu limitlerin arta kalanlarını, müşteriler bankamatiklerden çekme imkanına sahiptirler.

Şu an itibariyle anlaşmalı bankaların kartlarıyla yapılabilen bu işlem için, bankalar veya işlemi yapan mağaza, bu işlemde dolayı herhangi bir kesinti yapmamaktadır. Eğer banka ücret yansıtacaksa, bununla ilgili bilgilendirmeyi müşteriye yapmak zorundadır. Ancak, bankada yeterli bakiye bulunmadığı takdirde, müşterinin hesabında kredili bakiye varsa, bu kredili bakiyeden yararlanarak işlem yapılacağından, banka nakit kullanımından dolayı bir ücretlendirme/faiz uygulamasına girecektir.

Bu uygulamadan Visa Electro ve Master Card Maestro banka kartı sahibi müşteriler, POS para logosu gördükleri marketlerden yararlanabilmektedirler. Alışveriş tutarı ile nakit çekim tutarının eşit tutarda olmasına gerek yoktur. Örneğin, müşteri 10 TL'lik alışveriş de yapsa, 1000 TL'lik alışveriş de yapsa, 10 TL ile 100 TL arasında herhangi bir rakamı telaffuz ederek nakit talebinde bulunabilir. Yapılan alışveriş ile talep edilen ve çekilen nakit tutarı aynı fiş üzerinde, fakat ayrı olarak yansıtılmaktadır. Dolayısıyla, nakit çekimi de yine banka kartının şifresi girilerek yapılabilir. Bu nedenle, kötü niyetli kullanımların da önüne geçilebilmektedir. POS para işleminin işleyişi aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Şekil 2. POS Para İşlemlerinin İşleyiş Kuralları (BKM)

POS para ile yapılan işlem sonucu müşteriye tek slip verilir. Aynı sliptin üzerinde hem alınan mal tutarı hem de çekilen nakit tutarı ayrı ayrı gösterilmektedir. Nihai olarak ta toplam işlem tutarına yer verilmektedir.

POS para İşlemleri için uyulması gereken birtakım kurallar vardır. Bu kuralları Bankalararası Kart Merkezi özetle aşağıdaki gibi sıralamıştır.

- POS para ve alışveriş işlemini içeren tek bir otorizasyon[‡] kaydı oluşturulmalıdır.
- POS para işlemlerinde sektör kısıtı bulunmamaktadır.
- İşlemler sadece yurtiçi banka kartları için gerçekleştirilmelidir.
- Sadece yurtiçi işlemlerde geçerli bir uygulamadır.
- Tüm sektörler için geçerli minimum cashback tutarının 10 TL, maksimum cashback tutarının 100 TL olarak belirlenmiştir[§].
- Cashback işlemi için en az 10 TL'lik alışveriş gerçekleştirilmelidir.
- Sadece banka kartlarına verilen bir hizmet olup, kredi kartları bu hizmetten yararlanamaz.

[‡] Daha çok banka ve sigorta işletmelerinde yetki verme anlamında kullanılmaktadır.

[§] On-us işlemlerde farklı uygulanabilir. On-us işlemleri aynı banka kartıyla aynı bankaya ait POS cihazı üzerinden yapılan işlemlere denir.

- Yapılan işlemlerin tamamı kart veren kurum tarafından onaylanır. Yani offline limit denilen, POS cihazının onay vermesi gereken limit, sıfırdır.
- Kart hamili, tanımlama yöntemi olarak PIN (Personal Identification Number-Personel Tanımlama Numarası)-şifresini kullanmalıdır. Yani şifre girmeden cashback işleminin yapılamayacağı vurgulanmaktadır.
- İşlem sonrasında alışveriş ve cashback işlem slipleri, bütünlük tek olarak düzenlenmelidir.
- Eğer POS makinasının ait olmadığı bir banka kartı ile işlem gerçekleşecekse, işlem tutarı ile ilgili kontroller, Acquirer** banka tarafından gerçekleştirilecektir.

Banka kartıyla böyle bir işlemin gerçekleştirilmesi, gerçekleştiren ve bu işleme aracılık yapan açısından mali nitelikteki bir işlem niteliğindedir. Dolayısıyla, bu işlemin muhasebeyi ilgilendiren tarafı da olduğu unutulmamalıdır. Her taraf kendi açısından bu işlemi kayıt altına almakla sorumludur. Her ne kadar bu işlemler otomasyonla kayıt altına alınsa da muhasebe mantığı açısından kayıtların bir sistem dahilinde olması gerekmektedir. Bu sistem, bankaya ait tekdüzen hesap planı ile aracı işletmeye ait hesap planına uygun olmalıdır. Çünkü, amaç her iki kurumun tek tip finansal tablolarını elde etmektir. Sonuçta ilgili üçüncü kişilerin çeşitli analizlerinde standardın sağlanması adına tekdüze kayıtların geçerli ve sağlıklı olması gerekir. Bu anlamda her iki kurum açısından yapılan Cashback işleminin kayıtları ifade edilmeye çalışılmıştır.

4.4 Pos Para İşlemlerine Ait Muhasebe Kayıtlarına Yönelik Uygulama Örneği

Örnek: 10.05.201X tarihinde Bay “A”, bir alışveriş merkezine (AVM’ye) gitmiş ancak yanına nakit para almayı unutmuştur. Bir miktar acil nakit ihtiyacını karşılaması gerekmekte fakat bulunduğu yerde ve yakınında banka şubesi veya ATM’si bulunmamaktadır. O esnada POSPARA uygulamasını hatırlar ve AVM içindeki Süpermarkete giderek, B Bankası Atakum Şubesindeki hesabına bağlı debit kartı ile Süpermarketin C Bankası İlkadım Şubesi’nden tedarik ettiği POS cihazı üzerinden işlem yaparak 15,00 TL tutarında market harcaması ile 20,00 TL tutarında nakit çekimi gerçekleştirir^{††}.

Buna göre;

- B Bankasının kayıtlarını^{‡‡}
- C Bankasının kayıtlarını ve
- Süpermarketin kayıtlarını

şağıdaki gibi gerçekleştirmek mümkündür.

- B Bankasının kayıtları;**

Müşteri hesabından çekim, mahsuplaşma, takas komisyon işlemleri ve diğer bankaya aktarımdan ibarettir. Ancak uygulamanın yerleşmesi adına POSPARA işlemlerinin komisyon alınmaksızın sürdürülmesi teşvik edilmektedir. Bu nedenle takas komisyon işlemine ilişkin kayıtlara yer verilmemiştir^{§§}.

** Kart işlemlerinde kartı kabul eden işyeri bankası (Kaya,2009:X).

†† Örneğin sadeliği bakımından bazı varsayım ve ön kabuller yapılmıştır: i) Bankalar işlemleri yönüyle KDV mükellefi değil, BSMV mükellefidirler. Bu nedenle örneğin sadeliği bakımından süpermarket yönüyle doğan KDV de ihmal edilmiştir. ii) Süpermarket ile C Bankası arasındaki üye işyeri sözleşmesinin “günün sonunda belli bir komisyon kesintisi ile hesaba aktarma” biçiminde değil, “belirli bir vadenin sonunda kesinti yapılmaksızın hesaba aktarma” biçiminde olduğu kabul edilmiştir.

‡‡ Halkbank’ın POSPARA uygulama işleyiş esasları ve uygulamalarından esinlenilerek geliştirilmiştir.

§§ POSPARA uygulamasında komisyon söz konusu olsa idi, takaslaşma kayıtları aşağıdaki gibi olurdu.

a. İşlemin kayıtları:

-----/-----	
300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y GERÇEK KİŞİLER) - VADESİZ 30000 SABİT FAİZLİ - Atakum Şubesi 1383560 no.lu Müşteri Hesabı	15,00
390 MUHTELİF BORÇLAR - T.P. 39090 KREDİ KARTI ÖDEMELERİNDEN*** 390901 TAKSİTSİZ - Atakum Şubesi <i>Harcama Havuz Hesabı</i>	15,00
Üye işyerinde yapılan satış sonunda Bay A'nın mevduat hesabından düşülen işlem bedeli nedeniyle	
-----/-----	
300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y GERÇEK KİŞİLER) - VADESİZ 30000 SABİT FAİZLİ - Atakum Şubesi 1383560 no.lu Müşteri Hesabı	20,00
392 ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - T.P.	20,00
-----/-----	
390 MUHTELİF BORÇLAR - T.P. 39090 KREDİ KARTI ÖDEMELERİNDEN - Atakum Şubesi Takaslaşma Hesabı	0,12
830 VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR - T.P. 83000 BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ 830000 Takas Komisyonu BSMV Gideri	0,01
760 BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ - T.P. 76019 KREDİ KARTI ÜCRET VE KOMİSYONLARI - Atakum Şubesi Takas Komisyon Gelirleri Hesabı	0,12
380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER - T.P. 38000 ÖDENECEK VERGİLER 380005 BSMV	0,01
B Bankasının, kendisine ait kartla yapılan harcama üzerinden takas komisyonu alması nedeniyle	
-----/-----	
-----/-----	
840 VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER – T.P. 84002 BANKALARA 840025 KREDİ KARTLARI İÇİN VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER - Atakum Şubesi Takas Komisyon Giderleri Hesabı	0,01
390 MUHTELİF BORÇLAR - T.P. 39090 KREDİ KARTI ÖDEMELERİNDEN - Atakum Şubesi Takaslaşma Hesabı	0,01
B Bankasının, kendisine ait kart ile yapılan POSPARA işleminde karşı bankaya ödemesi gereken takas komisyonu nedeniyle	
-----/-----	

*** Esasen POSPARA uygulaması debit kartlar ile gerçekleşmektedir. Ancak kayıtlarda, hesap planında debit kart, kredi kartı ayrımı yapılmamış olduğundan, bankamatik kartı “390 MUHTELİF BORÇLAR” ana hesabı altında, “39090 Kredi Kartı Ödemelerinden” alt hesabı kullanılmıştır.

39299 DİĞER ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR

- Atakum Şubesi *Para Çekme Havuz Hesabı*

Üye işyeri aracılığıyla Bay A'ya aktarılan transfer sonucunda mevduat hesabından düşülen işlem bedeli nedeniyle

-----/-----

b. Mahsuplaşma:

-----/-----

390 MUHTELİF BORÇLAR - T.P. 15,00
39090 KREDİ KARTI ÖDEMELERİNDEN
390901 TAKSİTSİZ
- Atakum Şubesi *Harcama Havuz Hesabı*

390 MUHTELİF BORÇLAR - T.P. 15,00
39090 KREDİ KARTI ÖDEMELERİNDEN
- Atakum Şubesi *Takaslaşma Hesabı*

-----/-----

-----/-----

392 ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - T.P. 20,00
39299 DİĞER ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR
- Atakum Şubesi *Para Çekme Havuz Hesabı*

390 MUHTELİF BORÇLAR - T.P. 20,00
39090 KREDİ KARTI ÖDEMELERİNDEN
- Atakum Şubesi *Takaslaşma Hesabı*

-----/-----

İşlem tarihinden sonraki gün^{†††} Bankalararası Kart Merkezinden switch raporu gelmektedir. Gelen rapora göre B Bankasının C Bankası'na ödenmek üzere Bankalararası Kart Merkezi'ne yaptığı EFT'nin kayıtları ise topluca yapılır. Ancak örnekte tarafların başka POSPARA işlemi bulunmadığı varsayılarak EFT işlemine ilişkin kayıt aşağıdaki gibi yapılmıştır.

-----/-----

390 MUHTELİF BORÇLAR - T.P. 35,00
39090 KREDİ KARTI ÖDEMELERİNDEN
- Atakum Şubesi *Takaslaşma Hesabı*

020 TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI - T.P. 35,00
02000 VADESİZ SERBEST HESAP
- EFT

Bankanın işlemin karşı tarafına yaptığı transfer nedeniyle

-----/-----

ii) C Bankasının kayıtları;

-----/-----

020 TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI - T.P. 35,00
02000 VADESİZ SERBEST HESAP
- EFT

392 ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - T.P. 35,00
39299 DİĞER ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR

Başka bir bankadan yapılan aktarım nedeniyle

^{†††} Aktarım bir gün sonra gerçekleşir, çünkü her işlemin tutarı ve bu işleme ilişkin komisyon ayrı ayrı değil, topluca aktarılmaktadır.

-----/-----	
392 ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - T.P.	35,00
39299 DİĞER ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR	
300 TASARRUF MEVDUATI	
(Y.İ.Y GERÇEK KİŞİLER) - VADESİZ	35,00
30000 SABİT FAİZLİ	
- İlkadım Şubesi 1063622 no.lu Müşteri Hesabı	
Müşterinin hesabına geçilen transfer nedeniyle	
-----/-----	
iii) Süpermarketin kayıtları;	
-----/-----	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	35,00
127 55 KARTLI İŞLEMLERDEN TİCARİ ALACAKLAR	
- Debit Kart ile Yapılan Satışlardan Alacaklar ...	15,00
- POSPARA Ödemelerinden Alacaklar	20,00
600 YURTIÇI SATIŞLAR	15,00
100 KASA	20,00
Satış nedeniyle	
-----/-----	
102 BANKALAR	35,00
102 55 C Bankası İlkadım Şubesi 1063622	
No.lu Vadesiz Hesap	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	35,00
127 55 KARTLI İŞLEMLERDEN TİCARİ ALACAKLAR	
- Debit Kart ile Yapılan Satışlardan Alacaklar ...	15,00
- POSPARA Ödemelerinden Alacaklar	20,00
Banka aracılığıyla işlem bedelinin tahsilatı nedeniyle	
-----/-----	

Literatürde özellikle kredi kartı ile yapılan işlemlerden doğan alacaklar için iki hesap kullanılmaktadır. Bunlardan biri 108 Diğer Hazır Değerler Hesabı, diğeri ise 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabı'dır. Bu iki hesap aynı şekilde banka kartı ile yapılacak işlemlerle de kullanılabilir. Ancak, kayıtları yapılan bu örnekte Süpermarketin C bankasından alacağı tutar yapılan sözleşme kapsamında belli bir vadenin sonunda olacağı için bir alacak hesabında izlenmesi daha mantıklıdır. Dolayısıyla 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabı kullanılmıştır.

5. SONUÇ

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte bankacılık sektöründe son dönemlerde meydana gelen gelişmeler, müşteri memnuniyeti ve potansiyel müşterileri kabul ettirme politikası açısından oldukça önemlidir. Bankalar alternatif hizmet kanalları ile kendilerini daha iyi düzeylere çıkaracak stratejiler geliştirmektedirler. Özellikle genç nüfusa hitap eden ve bilgi teknolojilerini kullanabilen bireylerin memnuniyetini artırmaya yönelik hizmetler, bankaları cazip hale getirmektedir.

Banka kartlarının alışverişteki kullanımı yaygınlaştıkça, buna paralel geliştirilen hizmetlerde ortaya çıkmaktadır. Özellikle geleneksel bankacılık hizmetlerinin klasik tarzından uzaklaşıp yeni teknoloji ile koordineli işlemlere yönelik kart uygulamaları gelişmektedir. POS para uygulaması bunlardan

bir tanesidir. Banka kartının misyonunu bir anlamda değiştiren bu uygulama yeni sayılabilecek düzeyde olup kullanım alanı henüz yaygınlaşmamıştır.

POS para kısaca POS cihazından para çekme işlemidir. Bu hizmet ile ATM aramadan alışveriş yapan müşteriye nakit çekme kolaylığı sağlanmaktadır. Alışveriş yapan müşteri en az 10 TL'lik alışveriş karşılığında 10 ile 100 TL arasında nakit elde imkanı sağlamaktadır. Daha çok bireysel müşterilerin kullanabileceği bu uygulamada taraflar açısından mali nitelikteki olaylar kategorisine giren eylemler gerçekleşmektedir. Bu nedenle müşteri, banka ve alışveriş yapılan işletme açısından üçlü bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Banka kartının elde edildiği banka ile kullanılacak POS cihazının elde edildiği bankanın ayrı olması durumunda, bireysel müşteri, her iki banka ve işyeri açısından ilişkilerin boyutu çoğalmaktadır.

Bu uygulama, belli başlı bankaların ve işyerlerinin uygulanmasına müsaade ettiği için, ikinci alternatifin daha yüksek olması nedeniyle; banka kartının çıkarıldığı banka, POS cihazının verildiği banka ve işyeri (market) açısından mali nitelikteki olayların muhasebe kayıtları irdelenmiştir. Bireysel müşteriye ait bir muhasebe kaydı olmadığından tüzel kişiliklere ait her iki bankaya ve işyerine ait yapılması gereken muhasebe kayıtları araştırmada sunulmuştur. Bankaların kendi aralarındaki ilişkiler de çalışmada dikkate alınarak muhasebe kayıtları yapılmıştır.

POS para, banka ve işyerlerine alternatif hizmet sunması nedeniyle, yeni müşteriler kazanmasını sağlamakta ve potansiyel müşterilerin devam etme olanağı sunmaktadır. Fakat kullanılacak nakit tutarlarının düşük olması, kurumsal müşterilerin bu uygulamadan yararlanmasını engellemektedir. Bu tutarın yükseltilerek daha fazla müşterinin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Bunun yanında, bankaların alternatif uygulamaları ile daha fazla işyerlerinde bu uygulamanın geçerliliği sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Armağan Ece Aksu ve Aykut Hamit TURAN (2014), “İnternet Üzerinden Alışveriş: Demografik Faktörlerin, Bireysel İhtiyaçların Etkisi Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 3, 1-23.
- Bakkal Muharrem ve Uğur AKSÜT (2011), *Türk Bankacılık Sisteminde Elektronik Bankacılık Uygulamaları, Hiperlink Yayınları, İstanbul*.
- Basel Committee on Banking Supervision, Risk Management for Electronic Banking and Electronic Money Activities, March 1998, p. 3, (Çevrimiçi) <http://www.bis.org/publ/bcbs35.pdf>, (25.10.2014).
- Çavuş Mustafa Fedai (2006), “Bireysel Finansmanın Temininde Kredi Kartları: Türkiye’de Kredi Kartı Kullanımı Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 173-187.
- Daniela Bojan; Mutu SIMONA ve Paun DRAGOS(2010), “Electronic Banking – Advantages For Financial Services Delivery”, *Analele Universităţii din Oradea. Ştiinţe Economice*, Vol.1, 672- 677.
- Fusaro Marc Anthony (2013), “Why Do People Use Debit Cards: Evidence From Checking Accounts”, *Economic Inquiry*, Vol. 51, No. 4, October, 1986–2001.
- Gülmez Mustafa ve Olgun KİTAPÇI (2006), “İnternet Bankacılığı Ve Müşteri Davranışları: Cumhuriyet Üniversitesi Akademik ve İdari Personeline Yönelik Bir Uygulama”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 83-100.
- Işın Feride Bahar (2006), “Teknoloji Araçlarının Bankacılık Sektöründe Uygulanabilirliği Ve Türkiye’deki Bu Doğrultudaki Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2):107-120.

- Işkın Seyit Ahmet (2012), Elektronik Bankacılık Hizmetleri ve Denetimi, İstanbul Ticaret Odası Yayın No.2011-8, İstanbul.
- Kaya Ferudun (2009), Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul.
- Mermod Aslı Yüksel (2011), Finansal Küreselleşme Işığında Elektronik Bankacılık ve Riskler, BETA Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Özkan Özgür ve İrfan ÖZEN (2011), “Kredi Kartı İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kredi Kartı Yoluyla Yapılan Hile Türleri ve Cezai Müeyyideler”, Mali Çözüm Dergisi, Mayıs-Haziran, 127-160.
- Worthington Steve (2009), “Debit Cards and Fraud”, International Journal of Bank Marketing, Vol. 27 No. 5, pp. 400-402.
- Yanık Zeki ve Fevzi Serkan ÖZDEMİR (2005), “Kredi Kartları İle Yapılan Mal ve Hizmet Satışı İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesindeki Ayrılıkların Muhasebe Kuramı Çerçevesinde Analizi-I”, Yaklaşım Dergisi, Kasım, 182-189.
- Yereli Ahmet Burçin ve Ali Fuat KOÇ (2013), “Türkiye’de Kredi Kartları Piyasasına Yönelik Kamu Müdahaleleri”, Sosyoekonomi Dergisi, 2,288-309.
- Yıldırım Figen (2011), “Türkiye’de İnternet Bankacılığı Ürünleri Üzerine Pazar Trend Analizi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:10 Sayı:19 Bahar,129-141.
- <http://www.aba.com/Search-Center/pages/results.aspx?k=preferred%20banking%20method>, Erişim Tarihi:17.11.2014.
- <http://www.ekodialog.com/Konular/telefon-ve-internet-bankaciligi-nedir.html>, Erişim Tarihi:03.12.2014.
- <http://www.bkm.com.tr/temassiz-islemler.bkm>, Erişim Tarihi:08.12.2014.
- <http://www.bkm.com.tr/pospara.bkm>, Erişim Tarihi:08.12.2014.
- <http://www.slideshare.net/efinans/12-bankaclk-hizmetleri-ii>, Erişim Tarihi: 08.12.2014.
- http://www.trendmicro.com.tr/media/resource_lib/mobile/securing-your-mobile-banking-experience-tr.pdf, Erişim Tarihi: 08.12.2014.
- <http://www.visa.com.tr/visa-pos-para/sorular-ve-cevaplariniz/>, Erişim Tarihi: 24.11.2014.